

zaaknummer 2013 W1064

Beslissing 14 maart 2014

De Klachtencommissie seksueel misbruik in de R.-K. Kerk van de Stichting Beheer & Toezicht i.z. Seksueel Misbruik in de R.-K. Kerk in Nederland, verder ook: de Klachtencommissie, geeft op grond van de Procedure Klachtencommissie seksueel misbruik in de R.-K. Kerk (verder ook: de Procedure) het volgende advies inzake de klacht van:

[naam],
geboren op,
wonende te [plaats],
hierna te noemen: klagster,
juridisch adviseur: mr. C. de Jongh, advocaat te Leiden

tegen:

(*wijlen*) **[naam]**,
geboren op [datum], overleden op [datum] ,
de persoon over wie geklaagd wordt,
hierna ook te noemen: aangeklaagde,
(tijdens haar leven) lid van de congregatie van de Zusters
Franciscanessen van Mariadal.

1. De procedure

Het klaagschrift is door de griffie van de Klachtencommissie ontvangen op 8 oktober 2013.

Op 29 november 2013 is bij de griffie een inhoudelijke reactie op het klaagschrift ingekomen van zuster [naam], algemeen overste van de Zusters Franciscanessen van Mariadal.

Bij brief van 14 januari 2014 heeft mr. C. de Jongh namens klagster gereageerd op de inhoudelijke reactie van zuster [naam].

Op 4 februari 2014 is bericht ontvangen van zuster [naam] voornoemd.

Op 13 februari 2014 heeft te Utrecht een zitting van de Klachtencommissie achter gesloten deuren plaatsgevonden, waarbij de Klachtencommissie was samengesteld uit de onder aan dit advies te noemen leden.

Klaagster is verschenen met haar dochter mevrouw [naam]. Zij heeft haar standpunt toegelicht. Zij werd bijgestaan door haar juridisch adviseur mr. De Jongh voornoemd.

Namens de congregatie is verschenen zuster [naam] voornoemd. Zij werd vergezeld door zuster [naam].

Na de zitting is op 28 februari 2014 nog een brief met bijlagen van klagster ontvangen, die ook ter kennis is gebracht van de congregatie.

2. De klacht (zakelijk weergegeven)

2.1. Klaagster stelt dat zij door aangeklaagde seksueel is misbruikt van september 1949 tot omstreeks mei 1951.

Aangeklaagde was aangesteld als begeleidster/recreatiezuster voor de meisjes van de brugklas van de kostschool, behorend bij het aangrenzend Lyceum in [plaats]. Dit internaat werd geleid door de zusters Franciscanessen van Mariadal. Klaagster was elf jaar oud toen zij werd aangenomen op deze kostschool. Klaagster had toen al een moeilijke tijd achter zich. De moeder van klaagster heeft het gezin heel plotseling verlaten, toen klaagster vijf of zes jaar oud was. De nieuwe vrouw van de vader van klaagster ontpopte zich al snel tot een 'boze stiefmoeder'. Toen de vader van klaagster in 1945 voor twee jaar werd uitgezonden naar [land] moesten klaagster en haar broertje achterblijven. Klaagster werd bij een vreemde vrouw in [plaats]geplaatst, die haar, volgens klaagster, wreed behandelde, waaronder eenzame opsluiting.

Klaagster is gaan bedplassen toen haar moeder verdween en dit bedplassen is tot op late leeftijd doorgegaan. Toen klaagster bij de vrouw in [plaats]verbleef werd zij in haar natte kleren naar school gestuurd, waar zij werd buitengesloten omdat zij stonk. Toen klaagster door haar vader naar kostschool werd gebracht, fluisterde hij haar toe dat zij niet over bedplassen mocht praten. In die tijd werd je, volgens klaagster, meteen van kostschool gestuurd, wanneer je in je bed plaste. De kostschoolkinderen moesten hun eigen lakens meenemen. Op 5 september 1949 kwam klaagster op kostschool en op 10 september 1949 waren haar lakens op. Het bedplassen werd ontdekt door aangeklaagde. Wreed werd klaagster met een enorme klap in haar kruis door aangeklaagde wakker gemaakt en toegesist 'eruit'. Klaagster werd door aangeklaagde vervolgens gesommeerd in een ijskoud bad te gaan zitten. Vervolgens besprenkelde aangeklaagde klaagster met koud water en betastte klaagster in haar kruis, waarbij de betasting tot binnen de schaamlippen ging. Na deze eerste zogenaamde spoeling werd klaagster uit bad gehaald en hardhandig drooggewreven totdat zij gloeide, waarna zij wederom in het ijskoude bad werd gezet. Dit ritueel herhaalde zich net zo lang (gemiddeld drie tot vier keer) totdat het tijd was om de andere kinderen op de slaapzaal te wekken. Gedurende de twee jaar dat klaagster in de brugklas zat - zij doubleerde - hebben deze handelingen dagelijks zonder uitzondering plaatsgevonden! Klaagster werd daarbij bovendien regelmatig op enige afstand van aangeklaagde geplaatst met haar benen uiteen om zich aan een inspectie te laten onderwerpen. Klaagster heeft nu de veronderstelling dat aangeklaagde wilde onderzoeken of klaagster al geslachtsrijp was.

Na het bad ritueel moest klaagster de natte lakens in bad uitspoelen en daarna op zolder hangen, hoewel de kostschool over een wasserette beschikte. Klaagster denkt achteraf dat aangeklaagde dit deed om het bedplassen voor de andere nonnen verborgen te houden. Bedplassers werden immers van kostschool verwijderd en dat betekende voor aangeklaagde dat zij haar slachtoffer kwijt was.

In mei 1951 kreeg klaagster ernstige angina, waardoor zij op de ziekenzaal terecht kwam. Uiteraard plaste zij ook daar in bed, waarna onmiddellijke verwijdering van de kostschool plaatsvond. Klaagster weet dat aangeklaagde kort nadien ([dag] [maand] 1951) uit haar functie is ontheven en nooit meer in het pensionaat heeft gewerkt. Klaagster voert ten slotte aan dat het feit dat klaagster en aangeklaagde in dezelfde periode in het pensionaat verbleven en om dezelfde reden (de een bedplassen en de ander het niet melden van bedplassen) van de school werden verwijderd, bijdraagt aan de aannemelijkheid van het verhaal van klaagster. Klaagster weet niet of men op het internaat van het misbruik op de hoogte was.

2.2 Het is duidelijk dat klaagster al als een kwetsbaar kind op kostschool aankwam en daarmee een gemakkelijk slachtoffer was. Wanneer zij liefdevol was opgevangen, had haar leven er anders uitgezien. De herhaalde wrede ochtendrituelen en het seksueel misbruik zijn de oorzaak van een abnormale (seksuele) ontwikkeling bij klaagster. Nadat het misbruik was gestart, begon klaagster zich op veel te jonge leeftijd te bevredigen op zulk een manier dat zij

eraan verslaafd raakte. Op latere leeftijd heeft klaagster veel moeite gehad om relaties in stand te houden. Tijdens haar eerste huwelijk had klaagster veel last van nachtmerries. Klaagster heeft vier kinderen uit haar eerste huwelijk en drie kinderen uit haar tweede huwelijk. Klaagster heeft een moeilijke band met haar kinderen en voormalige echtgenoten. Daarbij heeft klaagster een laag zelfbeeld en kan zij naar eigen zeggen niets goed tot stand brengen. Haar leven wordt gekenmerkt door angst. In intieme relaties kan zij alleen mishandelaars aantrekken.

2.3 Het is voor klaagster moeilijk om steunbewijs te vergaren. Aangeklaagde heeft slechts twee jaar op het pensioonaat gewerkt en klaagster denkt dat zij de enige is geweest die door aangeklaagde in die tijd is misbruikt. In ieder geval heeft klaagster geen enkel contact (gehad) met de andere kinderen van het pensioonaat.

Klaagster is ooit in aanraking geweest met justitie wegens fraude. Zij is toen veroordeeld tot een onderzoek door maatschappelijk werk. Aan deze maatschappelijk werkster heeft klaagster haar hele verhaal, ook over het seksueel misbruik, verteld. Het is klaagster echter niet gelukt om dit rapport te verkrijgen. Klaagster heeft wel de door haar ondernomen pogingen daartoe overgelegd.

Het bevremdt klaagster dat aangeklaagde na een speciale [naam]cursus slechts twee jaar als begeleidster heeft gewerkt en daarna nooit meer. Wellicht werd aangeklaagde toch minder geschikt bevonden voor dit werk?

2.4 Klaagster hoopt dat zij met het indienen van haar klacht bijdraagt aan de verduidelijking van de omvang van het seksueel misbruik in de R.-K. Kerk. Klaagster verwacht dat zij met deze procedure het hele gebeuren beter kan verwerken. Klaagster is daarbij, met haar dochter, trots dat zij eindelijk iets precieus en belangrijks voor zichzelf heeft afgemaakt.

3. De inhoudelijke reactie (zakelijk weergegeven)

3.1 Aangeklaagde is overleden en kan geen weerwoord geven. Zuster [naam] heeft in haar reactie gesteld dat uitgebreid onderzoek is verricht zowel in het persoonlijk dossier van aangeklaagde, als in het congregatiearchief. Bovendien heeft zij uitvoerig gesproken met twee medezusters die in diezelfde tijd een taak hadden in het pensioonaat.

3.2 Voor zover van belang heeft zuster [naam] aangegeven dat aangeklaagde niet in 1951 uit haar functie is ontheven, maar dat zij is verhuisd naar het Liefdesgesticht in [plaats], waar zij dezelfde functie kreeg toegewezen als in [plaats]. De laatste jaren is aangeklaagde nog hoofd van de kleuterschool geweest achtereenvolgens in [plaats] en [plaats] Het was in die jaren gebruikelijk dat in de zomervakantie diverse mutaties plaatsvonden, al naargelang behoefte of nood ter plaatse.

Daarbij mochten zusters, om beter toegerust te zijn voor hun dagelijkse werk, in casu de kleuterschool, vaak vervolgcursussen doen, zoals aangeklaagde, die een [naam]-opleiding mocht volgen.

3.3 Navraag bij de medezusters leerde bovendien dat bedplassen nooit een reden is geweest om kinderen van school te verwijderen. Uitgangspunt was juist om extra goed voor deze kinderen te zijn. Aangetekend dient daarbij wel, volgens zuster [naam], dat er in die jaren zeker meer sprake was van enige gestrengheid dan heden ten dage.

3.4 Op het pensionaat zaten alleen meisjes die op het nabij gelegen lyceum zaten. De slaapzaal waar klaagster geslapen moet hebben was de 'grote roze'. De slaapzaal was groot en had chambrettes. De meisjes wasten zich aan de wastafel en kleedden zich aan en uit in hun chambrette. Aangeklaagde is altijd samen met een medezuster op deze slaapzaal geweest. Er waren geen baden op de slaapzaal. De chambrettes waren van boven open. Hoe kan dit bad-ritueel, zoals door klaagster beschreven, dag in dag uit gedurende twee jaar hebben plaatsgevonden. De ondervraagde zuster-collega komt het hele verhaal vreemd en ongeloofwaardig voor.

Volgens de zuster-collega was aangeklaagde een serieuze zuster, punctueel en kritisch. Ze had echter geen lief en prettig karakter. Van de kinderen kreeg aangeklaagde als bijnaam 'de spin'. Een andere collega-zuster gaf aan, dat zij een groot verantwoordelijkheidsgevoel en plichtsgevoel kende en overigens eerder wat preuts was.

3.5 In het congregatiearchief heeft zuster [naam] niets belastends kunnen vinden. Aangeklaagde heeft onafgebroken van 1924 tot 1970 onderwijs gegeven aan kleuters en daarnaast surveillance-taken uitgevoerd in de recreatie, op de speelplaats en op de slaapzaal bij de grotere meisjes.

3.6 Zuster [naam] concludeert dat geen aanwijzingen zijn gevonden voor een mogelijk seksueel misbruik, maar dat zij ook geen reden heeft om aan te nemen dat klaagster onwaarheid spreekt. Zuster Van Vliet betreurt ten slotte de moeilijke levensweg van klaagster als gevolg van haar slechte thuissituatie en door haar ervaringen op het pensionaat.

4. Repliek op inhoudelijke reactie

4.1 Het lijkt klaagster onmogelijk dat in de tijd dat klaagster op het pensionaat verbleef, aangeklaagde naast haar surveillancetaken ook nog kleuteronderwijs gaf. Dit terwijl zuster [naam] aangeeft dat aangeklaagde onafgebroken in het kleuteronderwijs heeft gezeten.

4.2 Mr. De Jongh stelt vervolgens dat het niet onmogelijk is dat herplaatsing ook om een andere reden dan behoefte ter plekke geweest kan zijn. Is het niet mogelijk dat het hoofd van het pensionaat heeft ingegrepen? Waarom heeft aangeklaagde na het pensionaat, op twee jaar na, alleen nog met kleuters gewerkt terwijl zij een dure [naam] opleiding had gevolgd? Om een betere kleuterleidster te zijn kan genoemde opleiding niet zijn gevolgd.

4.3 Klaagster was de enige bedplasser temidden van honderd leerlingen. De witte katoenen waszak aan het achtereind van het ijzeren ledikant was absoluut onvoldoende voor de doordrenkte lakens van klaagster. Er werd op geen enkele wijze rekening gehouden met bedplassers, laat staan dat er extra goed voor die kinderen werd gezorgd. Klaagster had alleen een lampetkan op haar chambrette en er was slechts een gootsteen aan het begin van de slaapzaal.

4.4 Klaagster stelt dat de liefdevolle bejegening en de kwaliteit van de congregatie te wensen overliet. Klaagster staaft dit met tal van voorbeelden van door klaagster ondergane straffen.

4.5 Ook de suggestie van zuster [naam] dat klaagster wel van school zal zijn verwijderd omdat zij geen goede leerling was, weerspreekt klaagster. Zij kwam op het lyceum op elfjarige leeftijd en heeft derhalve tweemaal de brugklas doorlopen. In dat tweede jaar is zij in mei van school gegaan. Dat duidt er niet op dat klaagster vrijwillig is vertrokken. De rest van dat schooljaar heeft klaagster overigens met succes afgerond in [plaats]. Klaagster bedoelt

hiermee te zeggen dat zij wel degelijk wegens het ontdekte bedplassen van school is gestuurd. Overigens heeft haar moeder een vriendin gehad die non was en wegens bedplassen uit het klooster is verwijderd.

4.6 Het is voor klaagster wel duidelijk dat de collega-zuster nooit iets heeft gemerkt. Klaagster werd immers gewekt door haar eerst in haar kruis te grijpen en dan toe te sissen dat ze haar zachtjes moest volgen. De lakens werden voortijdig weggehaald, gewassen en op de zolder gehangen en klaagster was gewoon weer terug voordat de anderen op de slaapzaal wakker werden. Klaagster herinnert zich deze zuster nog. Deze zuster had geen enkele bevoegdheid.

4.7 Dat aangeklaagde onafgebroken is toevertrouwd aan kleuters, zegt volgens klaagster niets over de vraag of er sprake kan zijn geweest van misbruik. Ten slotte wil klaagster opmerken dat de zogenaamde preutsheid, zoals door zuster [naam] beschreven, blijkbaar ook niet in de weg staat aan pedofilie, zoals door aangeklaagde bedreven.

5. Dupliek ter zitting

5.1 Zuster [naam] was door verblijf in het buitenland niet in staat klaagster schriftelijk van dupliek te dienen.

Ter zitting heeft zuster [naam] nogmaals aangevoerd dat zij noch kan ontkennen noch kan bevestigen dat het seksueel misbruik daadwerkelijk heeft plaatsgehad.

Voor zover hier van belang heeft zij gesteld dat het binnen de congregatie heel normaal was dat kleuterleidsters de kans kregen om zich verder te bekwamen en dat de [naam]-opleiding absoluut niet alleen ziet op onderwijs aan de lagere school. [Naam] was in die tijd heel belangrijk binnen de congregatie. Aangeklaagde gaf kleuteronderwijs en zodra zij daarmee gereed was, voerde zij surveillancetaken uit bij de eerstklassertjes. Alle nonnen hadden extra taken naast het geven van regulier onderwijs.

6. De beoordeling

6.1 Volgens de Procedure moet onder seksueel misbruik worden verstaan iedere gedraging waarbij iemand onder dwang of in een afhankelijkheidsrelatie seksuele handelingen moet verrichten ofwel ondergaan ofwel daarvan toeschouwer moet zijn, dan wel seksueel getinte toenaderingen of uitlatingen in welke vorm dan ook moet dulden. Onder dwang wordt onder meer begrepen: fysiek geweld of dreiging daarmee, psychische druk, intimidatie en/of chantage. Verder wordt onder seksueel misbruik ook verstaan het maken van seksueel getint beeldmateriaal van iemand en het gebruiken en doorgeven daarvan.

4.2. Allereerst dient beoordeeld te worden of de handelingen die klaagster aangeklaagde verwijt zijn te kwalificeren als seksueel misbruik.

De Klachtencommissie is van oordeel dat de handelingen door aangeklaagde, zoals het hard knijpen in de vagina, het bevoelen tot binnen de schaamlippen en in de bilspleet bij het badritueel en ten slotte het telkens terugkerende onderzoek tussen de benen van klaagster moeten worden aangemerkt als seksueel misbruik. De Klachtencommissie overweegt daarbij dat de wijze waarop de intieme delen van klaagster zijn aangeraakt niet behoren bij een normale hygiënische verzorging van een meisje van elf à twaalf jaar oud. Daarbij speelt voorts, ook de machtsverhouding tussen klaagster en aangeklaagde een rol: klaagster werd door aangeklaagde vernederd en gedwongen de handelingen te laten plaatsvinden. Zij kon daar niets tegen doen.

4.3 Vervolgens dient de vraag te worden beantwoord of het gestelde misbruik voldoende aannemelijk is geworden. Daartoe heeft de Klachtencommissie het volgende overwogen. Naast haar eigen verklaring, die op de Klachtencommissie oprecht is overgekomen, zijn er geen feiten of omstandigheden aan het licht gekomen die de verklaring van klaagster ondersteunen. Het is klaagster niet gelukt een rapport van de maatschappelijk werkster, aan wie zij over het misbruik zou hebben verteld, te achterhalen. Een verklaring van een psychiater of psycholoog, waarmee klaagster in de loop der tijd contact heeft gehad en aan wie zij mogelijk over het misbruik verteld zou kunnen hebben, ontbreekt aangezien - zoals klaagster zelf heeft aangegeven - de psychiaters/psychologen haar gesuggereerd zouden hebben “ de deksel op de beerput” te houden.

Ook overigens zijn geen feiten of omstandigheden gebleken, die de klacht in enige mate van betekenis ondersteunen. Zo biedt ook de mondelinge verklaring van de dochter, dat haar moeder haar in de loop der jaren stukje bij beetje haar verhaal heeft verteld onvoldoende steun.

4.4 Gelet op bovenstaande overwegingen heeft de Klachtencommissie moeten vaststellen dat voor de feiten die klaagster heeft gesteld onvoldoende bewijs is gevonden, zodat de Klachtencommissie niet kan adviseren deze klacht gegrond te verklaren, waarmee overigens bepaald niet gezegd wil zijn dat de door klaagster gestelde feiten niet waar zijn.

Indien in de toekomst alsnog gegevens bekend worden die de klacht ten aanzien van deze aangeklaagde ondersteunen dan bestaat voor haar de mogelijkheid om ten aanzien van deze aangeklaagde herziening van de uitspraak te verzoeken.

5. Het advies

De Klachtencommissie adviseert de Overste van de Congregatie van de Zusters Franciscanessen van Mariadal de klacht niet gegrond te verklaren.

Dit advies is vastgesteld op 14 maart 2014 door mr. H.J. Schepen, voorzitter, drs. N.A.M. van Beelen en drs. J.L.H.H. Kunnen, leden, bijgestaan door mr. I.C.T.M. Jongens-Manders, griffier, en is ondertekend door de voorzitter.

Tegen dit advies is geen hoger beroep mogelijk. Wel bestaat voor klaagster en de (gemachtigde van de) kerkelijke gezagsdrager ingevolge artikel 20 van de Procedure de mogelijkheid binnen twee weken na ontvangst van dit advies schriftelijk bezwaar in te dienen indien er naar zijn of haar oordeel een algemeen beginsel van behoorlijke klachtbehandeling is geschonden.

Op grond van artikel 18.5 van de Procedure wordt dit advies binnen twee weken nadat het is vastgesteld bij aangetekend schrijven aan de kerkelijk gezagsdrager en aan klaagster verzonden.

Op grond van artikel 21.1 van de Procedure stelt de kerkelijk gezagsdrager binnen dertig dagen na ontvangst van dit advies klager schriftelijk en gemotiveerd op de hoogte van de beslissing die hij naar aanleiding van dit advies heeft genomen.

Op grond van artikel 21.3 van de Procedure geeft de kerkelijk gezagsdrager daarbij de mogelijkheden van bezwaar en beroep aan.

Op grond van artikel 21.4 van de Procedure ontvangt de Klachtencommissie een afschrift van de beslissing van de kerkelijk gezagsdrager.